

15
Փարս

ՕՐԱԹԵՐԹ

15
Փարս

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան գինն է Գոյսոյ եւ գաւառաց համար 7 արծաթ մեծիտ կանխիկ. գաւառական քչրատարութեան ծախքը մեր վրայ է: Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժնաճորդք ալ կը նշանակուին:

Լրագրոյ վերաբերեալ գիր կամ նամակ պէտք է ուղղել տո. Տեր-Խմբ. գիր Ռիզա փաշա խան Բ. 14: Խմբագրութեան ուղղեալ գիր եւ չը տրուիր: Ծանուցման առոյց մեկ անգամի համար 3 դրուշ է. անկի աւ. գամի համար՝ աւելարկութիւն կը լլայ:

ՍԶԳԱՅԻՆ

ԻՄ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ
ՃՄԱ.

Է Զ Մ Ի Ա Ծ Ի Ն

Մայր աթոռոյ պաշտօնական ամսաթերթն Արարաւ հանգուցեալ Տ. Գէորգ Դ. կաթողիկոսի հանգիստը հրապարակեց որոյ համար 13 ընդարձակ օրինակներ և կամ 40, տողեր զոհած է:

Հանգուցեալ Հայրապետի կենսագրութիւնն իւր ամեն մանրամասնութեամբ ի լոյս եկած է, որը արդէն հրատարակուած և ծանօթ ինչքեր են: Կէս մը կայ որ բոլոր ողջմիտ ազգայնաց ուղղորդութենէն չի կրնար վրիպիլ և այս անգամ կը զգուշանայ, այդ կէտին վրայ խօսելու:

Էջմիածնայ պաշտօնական ամսագիրը կրօն — «Հանգուցեալ Վեհ. Հայրապետը, 1869 թուի մայիսի 20ին Ս. Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի հիմնարկութիւնը կանէ Աստուածաբան Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկոպոսից մնացած գու. մարով, և վիճակներէ ժողոված նուէրներով, զոր և կը յաջողի աւարտել և 1871 թուի սեպտեմբերին բանալ և շարունակել նորա մէջ զանազան հայաբնակ կողմերից հաւաքած Հայ մանուկներու ուսումնատեւութիւնը: Մի քանի տարուց յետոյ ճեմարանի այս ներկայ շինութիւնը անբաւականացուցիչ համարելով 1879 և 80 թուականներու կառուցանել կուտայ նորա արեւելեան կողմում առանձին ննջարանի հոյակապ շինութիւնը, և ներկայ ուսումնական տարուս կը հասուցանէ ձրիավարժ որդեգիր աշակերտաց թիւը մինչև 220ի: Այս ամենայն ոք կը խոստովանի, որ հանգուցեալ Վեհ. Հայրապետի ձեռնարկած բարի գործոց մէջ ամենից ազգօգուտն ու բարենպաստը այս ճեմարանն է: Բայց պէտք է տեսլ, որ հանգուցեալը սորա օկընուորութեան և իննամեայ գոյութեան համար զօհեց ամենայն ինչ, իսկ նորա մշտաւ գոյութեան և հետեւորար նորա յաւատեալ ապահովութեան ծանր հոգն ապագայում թողուց Հայ ազգի և նորա Մայր Աթոռոյ վերայ և ո՛չ մի նիւթական աղահուսիս հիման վերայ դնելով զայն: Կըրցաւիմը յոյժ օր ոոյն պաշտօնական տողերն կորի անկապտ են հանգուցեալ կաթողիկոսի:

Ի հարկէ Վեհ. Գէորգ կաթողիկոսի ձեռնարկած բարի գործոց մէջ ամենէն ազգօգուտ և բարենպաստն այս ճեմարանն էր մանաւանդ որ այս հաստատութիւնն խրատելով մ'էր. ամեն անոնց զէմ որք կուզէին քննադատել կարի իսկ քննադատելի վիճակն էջմիածնայ, և սորա ապացոյց, աւասիկ հազիւ երեք ամիսներ, իննսուն օրեր անցան Վեհ. կաթողիկոսի վախճանումէն ի վեր, և ահա Մայր աթոռոյ ներքին բոլոր տղեղ կողմերն բոլոր նողկալի երևոյթներն հրապարակի վերայ ի յայտ եկան: Մասին և Հայրենիք լիքն են և հետզհետէ տեսնեմք տակաւին ինչքեր ինչ ապրիտուութիւններ ինչ ամօթալի և գայթակղելի դէպքեր դուրս պիտի գան: Բայց անցնիմք մեր քննադատութեան:

Մեզմէ ոմանք զա՛կ կործին ունին թէ մեռած գացած մարդու գործերը պէտք չէ քննադատել: Ընդհակառակը մեք այս կարծիքն ու համոզումն ունիմք որ գործ մը միշտ պէտք է որ անկեղծութեամբ քննադատուի, եթէ նորա հեղինակը կենդանի է, օգուտ կը քաղէ, իսկ եթէ վախճանած է կրկին օգուտ ունի, նախ այդ հեղինակն եթէ օգտակար չէ եղած յաջորդը կը լուսաւորուի և օգտակար կը լլայ: Երկրորդ, եթէ այդ գործի հեղինակն օգտակար չէ եղած, անօգուտն և օգտակարն մի և նոյն փառք չեն պատուիր:

Եղան կեղծաւորներ բաղդախնդիրներ որ Գէորգը մինչև ներսէս Աշտարակեցի բարձրացուցին, հիշդ էր, արդարութիւն էր, Ո՛՛՛: Ուրեմն քննադատութիւնը միշտ իւր օգուտն ունի, բաւական է որ աւոյշ մտաց անկեղծ արտի արդիւնք լլայ այդ:

Էջմիածնայ ճեմարանին գալ. վ մեք կրսեմք թէ Արարատի վերոյիշեալ տողերուն մէջ երեք գլխաւոր կէտեր կան քննադատելի:

Նախ, քանի որ ճեմարանի հիմնարկութիւնը Աստուածաբան Առաջնորդ Սերովբէ եպիսկոպոսէն մնացած գու. մարի և վիճակներէն ժողոված նուէրների արդեամբ եղած է, անպատշաճ կը տեսնեմք զայն Գէորգեան յորջորջել: Սոսմթիոյ վարժարանը ի մէջ այլոց մեծ մասամբ այն ատենուան թաղ. խորհրդոյ Ատե. նապետ լուսահագի Օգոսէն Խոճասարեանի ջանիւք և Կիւմիւշէի Դասպար աղայի արդեամբ և ժողովրդեան նուէրներով կառուցու. բայց վարժարանը Սահակեան

իւր նախկին անունն առաւ: ամեն տեղ այսպէս է. և Էջմիածնայ ճեմարանն որ բացառութիւն չէր կրնար լլլալ, եթէ Արարատեան ճեմարան կոչուէր և կամ Կոչուի աւելի բանաւոր կը լլար և կը լլայ:

Երկրորդ, Հանգուցեալ Հայրապետը տնտեսագիտական մեծ սխալ մը գործեր է աշակերտաց թիւը մինչև 220ի բարձրացնելու և իննամեայ գոյութեան համար ամենայն ինչ զօհելուն համար, թող յիշուին ուսանող ունենար և ամեն բան չի զօհէր, ինչ հարկ կար այդքան մեծ շինութեան: ձմեռանոց պիտի լլլար թէ ոչ պալատ:

Երրորդ և օր մեծն է և որ անդարմանելին է, Տ. Գէորգ կաթողիկոսը ճեմարանի մշտաւ գոյութեան և յարաւապահութեան ծանր հոգն ապագային մէջ թողուցեր է Հայ ազգի և Մայր Աթոռի վրայ, և ո՛չ մի նիւթական ապահով հիման վրայ դնելով զայն:

Ահա գլխաւորաբար այս կէտն է որ մեզ հորին մորմոք կառնէ, ինչ օգուտ դուրս եկաւ ատկից, աւելի լաւ չէ՛ր ըլլար եթէ վարժարանի նիւթականը ապահով հիման վրայ դրուած ըլլար նախապէս, և փոխանակ 50-60 ոսկի բարձր ամուկաններով վարժապետներ գործածելու ամեն ինչ դպրոցին շինութեան և իննամեայ գոյութեան զօհելու և այժմ այսպէս լքեալ և գրեթէ ցրուելու մօտ վիճակի մը բերել հասցնելու, քիչ աշակերտով պզտիկ շէնքով վարժապետաց փոքր ինչ նուազ ամուկանով գոհ ըլլար և յարաւա գոյութեան ապահովէր, աւելորդ դրամները կալուածներու և դըպրոցին հաստատ եկամուտներու յաւակցնելով:

Բայց հանգուցեալ կաթողիկոսի խորհրդատուներն և մտերիմներն Մանկուսնիի և իւր արբանեկաց պէս աննման (':') մարդիկ լլլալէ յետոյ տարբեր վախճան մը չէր կարելի ոպասել մեծագոյն դժբաղդութեամբ:

Զիարդ և իցէ, այս ալ թող այսպէս երթայ, բայց Մայր աթոռոյ վիճակը շատ անմիջեմարական է: Գոյսոյ Ազգ. ժողովոյ անահանջելի պարտականութիւնն է կաթողիկոսական խնդիրն ընդհուպ և լրջօրէն ձեռք առնել: Եթէ չուզեր փոքր միւս ևս Լուսաւորչի աթոռը բոլորովին քար ու քանդ վիճակի մ'ենթարկեալ տեսնել:

Խ. Յ. Ս.

9 փետր. 1883 ի Մուշ

Խմբագիր Տէր Հայրենիք Պատ. լրագրոյ,

Ազգային ամեն լուսաբերութեան և բարեխառնութեան անձկանք՝ անընդհատ պատուական լրագրոյդ տողերն կարգաւ փափաքողն և օրհոյն լինելովս, այսօր ալ պատ. լրագրոյդ 1275 թիւ թերթն ձեռքս առի կարդալու, յորում գտայ մի յօդուած Մուշէն գրուած «Պերճ Զարմայր» ստորագրութեամբ, թէ ևս ևս մշտն, առկայն այդ անուշով անձ մը չկրցայ անձամբ ճանաչել և գիտնալ թէ ո՞վ է, քանզի որպէս և ինքքն ևս կը գրէ, դեռ այս առաջինն է որ նոր լեզու ելած է և նոր գգացումներ կը յղանայ ազգային լուսաբերութեան, ուրախ իւր բաղդին, ուրախ և իւր պերճաբան զարմանալի տաղանդին, «ստից ցգլուխ հարուածեալ Հայրենեաց, դեղ և դարման կորսնէ»:

Յիշեցի, մտածեցի և մեր նոր յօդուածագիրն շիտակն ըսելով ճիշդ նման գտայ մեր Մշոյ գիւղերու բնակիչ քրդերուն, որք երբ իրենց տղայք նոր լեզու կը խնայ, մէկէն զայս կը օրհնեն թէ «փէրէ փլաւ պէքը» այսինքն թէ — զՀայն հայհոյէ, և ահա այն իսկ է նորա ուրախութիւն, երբ իւր լեզուն հայհոյութեամբ կը բացուի, այսպէս և մեր նախնիներն իւր գրական լեզուն բանալ սկսած է վարդապետներ բարձրացնել, սկսելով ի Ս. Կարապետի միաբանութենէն, բերանն հասուցած է մինչև յերուսաղէմ: Տարօնայ աշխարհի համար կը ցաւի, որ վանահայրական և առաջնորդական անխնայութեան մասնուած է, թէ ևս գիտեմք որ իրմէ շատ աւելի կը ցաւին և բոլոր մշտնիք որ այսօր զրկուած են առաջնորդէ մը, կը ցաւին և Ս. Կարապետի միաբանք որ չունին իրենց արժաւոր վանահայր մը, որ զկնի վախճանելոյն իրենց վանահայր Մամբրէ օրհնուանին, ունեցած են փոխանորդ Գեր. Տ. Խորէն վարդապետ Շահնազարեան, զոր այսօր յիշեալ նամակագիրն բերան առած ըստ իւր կամաց կը վատահամբաւէ, որպէս թէ Ս. Կարապետի վանքն Գեր. Խորէն վարդապետի փոխանորդութեան օրով անբարեկարգ վիճակի հասած է, և ծանր պարտուց ենթարկուած զորս չունէր քան զիւր պաշտօնավարութիւնն յառաջ:

Արդ՝ տէր խմբագիր, ինչպէս կերևի, այս նամակագիրն կամ առ նախանձու կը շատախօսէ և կամ առ ի նոր ուսումնել: Արդեօք ո՞ւր է Միաբանութեան խառնութիւնն այս մէկ տարուան միջոցին, զորս մենք երբեք չը լսեցինք, կամ քննիչ Գեր. Օրմանեանի օրով չհասկացուեցաւ. կամ ե՞րբ եղած են այն բազում խռովութիւնք՝ այն ինչ փոխանորդի ընտրութիւնն կը լինէր. քանի որ հազիւ հինգ վեց օր անցաւ վանահայր վախճանելէն ետք, և ահա Միաբան վարդապետաց բացարձակ ընտրողութեամբ փոխանորդ կարգուեցաւ Գեր. Խորէն վարդապետն, և հաստատուեցաւ Պատրիարք:

քարանի պաշտօնական գրով, և ահա այն օրուէն և ցարդ չը լսեցինք, չտեսանք թէ օր մը Միաբան վարդապետներ կազմ կալու ունեցած են, որպէս և նախնիներն կը կալին կլլեցնել ըստ իւր տհառ խելահասութեան:

(Մնացածը վաղը)

Վաղ գիշեր Բերա վէրտի թատրոնը հայերէն լեզուաւ փառաւոր ներկայացում մը պիտի տրուի:

Այս ներկայացումը մայրաքաղաքը պանդխտող Սեբաստացի (ազգայնոց հիմնած «Լուսաբեր ընկերութեան») ի նպատակէ, որոյ նպատակն է Սենքերիմեան ընկերութեան տեսչութեան ներքէ գտնուած ազգային վարժարանաց նպատակէ:

Թատրալադն է ԳԱԹՆԻՆ ՀՕՈՒԱՐՏ Աղէքսանդր Տիւմա մեծանուն հեղինակին գործը որ մեծ գովեստից արժանացած է:

Գերասիմական ընտիր խումբ մը պատրաստուած է սոյն թատրալադը խնամով ներկայացնելու համար, և Կարգադիր Մանուկի կողմանէ ամեն աշխատութիւն եղած է ներկայացման շքեղութեան համար:

Գողցր է մեզ յուսալ որ հայաստանցի օւսումնականութեան կրթութեան փափաքող թատրալադը ազգային իրենց ներկայութեամբ պիտի պատուեն սոյն երեկոյթը, որոյ արդիւնքը Սեբաստիոյ ազգային մանկուսն կրթութեանը պիտի գործածուի:

Յաւօք օրտի իմացանք թէ Մեծ. Փէշտիմալեան էֆ. երեսփոխանութենէ հրաժարական տուեր է:

Մեծ եղաւ մեր ցաւը լսելով որ Փէշտիմալեան էֆ. Գողցրական ժողովոյ անդամակցութեան պաշտօնէն ալ հրաժարական տուեր է:

Երբ կարող, բանգէտ և ազգաբնիկ անձինք ազգային պաշտօններէ կը հրաժարին, չգիտեմք թէ ինչպէս կարելի է դարձանել ազգին ցաւերն ու վէրքերը որք դժբաղդաբար հետզհետէ կը բազմապատկին:

Ա Ձ Դ

Ազգ. Հիւանդանոցի վաղ փէն յիւսկիւսար Թօբհանէլի օղու ճատտէ, 8 թիւ փայտաշէն տունն, որ կը պարունակէ 12 սենեակ, մէկ հօր, մէկ ջրի խաշնէ, 2,910 կանգուն պարտէզ, Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցի հաստատութեան «մահիւլ» եղած ըլլալով աճուրդի դրուած է:

Ուստի կը ծանուցուի մեծարգոյ հաստատութեան թէ, այժմ այդ տունը 350 օսմանեան ոսկի տուող ըլլալով, սոյն դումարէն աւելի վճարող անձինք, թրուականէս մինչ երեք ամիս պէտք են դիմել, ամեն օր ժամը 6էն մինչև 9ը, ի գրասենեակ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան ի Կ. Պօլիս Մեծ-Նոր խան թիւ 65:

1883 մարտ 10 (Կնիք)
Դրաս. Ազգ. Հիւ.
Կ. Պօլիս

Ուստի կանուսեան նախարար Վահմ. Հա. ֆրդ փաշա և Բերայի ստիկանութեան վերատեսուչ Վահմ. Պահրի փաշա երէկ Ազգ. Պատրիարքարան երթալով, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հետ տեսակցեցան:

Ինչ մը վերջը Պաւլարաց Գեր. Էքզարքը իւր հետն ունենալով երկու եպիսկոպոս և մի քանի քահանայներ, Ս. Պատրիարք Հօր այցելութիւն մ'ըրաւ յԱզգ. Պատրիարքարան:

Բարձրատիճան հիւրերը մեծ պատուով ընդունուեցան:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Գանի մ'օր առաջ գրած էինք թէ՛ Յիւլիպէի անդդիական և գաղղիական հիւպատոսները Վոկորիտէս փաշայի գրաւոր կերպով յայտնած են թէ՛ իրենց կառավարութիւնները Արևելեան-Ռումէլիի առ Բ. Դուռն վճարելի տրոց զեղջուելուն հաւանութիւն տուած են:

Էքզարէս կըսէ թէ պաւլարական լրագրաց մէջ հրատարակեալ այս լուրը բոլորովին անհիմն է:

Ստուգուած է որ լորտ Տիւֆըրին Անդդիտ երթալէ առաջ մայրաքաղաքը պիտի վերադառնայ և վեհ. Սուլթանին ներկայանալով, քանի մը ամիս բացակայ մնալը պիտի յայտնէ:

Մահմուտ-Նէսիմ փաշա բժշկաց խորհրդոյն համեմատ Պէպէքի ամարանոցը փոխադրեցաւ:

Մայրաքաղաքի մէջ հաստատեալ հելլէնք թէ բաթէնթի և թէ էսնաֆի տուրք վճարելու պարտաւորեալ ըլլալով 200 ստորագրութեամբ բողոքագիր մը մատուցեր են հելլէնական դեպուտին, որով երկու տեսակ տուրք վճարելու անպատեհութիւնը կը յայտնեն:

Գանի մ'օր առաջ լրագիրը հրատարակած էին թէ Միւնիք պէյ մասնաւոր պաշտօնով մը Ռուսաստան պիտի ուղևորի, առանց ճամբորդութեան նպատակը յայտնելու:

Ճէրլուէ կը գրէ թէ՛ Միւնիք պէյ նախը փաշայի հետ Զարին թագադրութեան հանդիօնն ներկայ գտնուելու պաշտօն ունի:

Գաթաբուսի կուսակալութեան մէջ գտնուած ինէպուլու քաղաքը հրդեհ պատահելով, բոցերու ճարակ եղած էր, վեհ. Սուլթանը այն տեսնելէ հրաման ըրած էր որ իւր անձնական ծախիւք սեծ մզկիթ մը և դպրոց մը շինուի ինէպուլուի մէջ: Սուլթանին այս հրամանը գործադրելու համար քաղաքապետ Մազհար փաշա յատուկ երկրաչափներ շրջած էր:

Այժմ կը լսեմք թէ վերոյիշեալ շինութիւնք աւարտած ըլլալով, մզկիթը և դպրոցը այսօր վաղը պիտի բացուին: Ինէպուլուի ժողովուրդը վեհ. Սուլթանին երախտագիտութիւն յայտնեց:

Առվերթայլը կը պնդէ թէ Մեծ եպարքոս Բարձր. Սաիտ փաշա վեհ. Սուլթանէն դարձեալ խնդրեր է որ իւր հրաժարականն ընդունի: Սոյն հրաժարման շարժաւիթը ոչ թէ կարծեաց ան-

համաձայնութիւն այլ անձնական պատահանքներ են :

Դարձեալ Ասվէրթայզը կը հաստատէ թէ Արտաքին գործոց նախարարի և Գանձուց պաշտօնէին հրաժարական տալը ստորագրէ :

— Ամեն տարի այս միջոցին Պաշտպանի կամ իրաքին նահանգին մէջ յուզում կը պատահի, որ երբեմն կսկսուի կը վերջանայ :

Այս տարի ալ քանի մը ցեղեր որոց մէջ կը գտնուին Միւնիթթիքները, տեղական կառավարութեան գէտ ելեր են: Բարեբաղդաբար Պաշտպանի կուսակալ թաքընտարին փաշա և զինուորական հրամանատար Հիտայէթ փաշա ապստամբաց շարժումները զսպելու համար խիստ միջոցներ ձեռք առեր են: Յուզեալ տեղերը բաւական թուով զօրք զրկեր են խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, և հոս ընդհանուր համոզում կայ թէ՛ ապստամբաց այս շարժումը ծանր հետևանք չկրնար ունենալ:

— Ասվէրթայզը կը գրէ թէ Բ. Դուսը Տաճկաստանի և Իտալիոյ մէջ կնքեալ առևտրական դաշնագրին պայմանագրովուն աւարտելը ժամանակին ծանուցած չըլլալով, այս մասին դժուարութիւններ ծագեր են :

Կերէի թէ իտալական կառավարութիւնը այս անհազուկէն օգուտ քաղելով, դաշնագրին բարեփոխման կը հակառակի :

— Մայրաքաղաքիս բողոքական հասարակութիւնը Ֆէրիգիւղի գերեզմանատունը ընդարձակել օւղելով, Ֆէրիգիւղի բնակիչք և մանաւորապէս գերեզմանատան գրացիք ընդգրկութիւն յորուցեր են, և այս առթիւ Մեծ եպարքոսին աղերսագիր մը պիտի տան :

— Պ. Զարիֆի և Նէկրօփօնթ Պալըհանէի հասոյթը հինգ տարւոյ համար 23 հազար օսկիի ծախու աւեր և այս առթիւ պայմանագրութիւն մը կնքեր են :

— Ամերիկայի գեապանը կազի խընդունի համար թաքրի մը պիտի մատուցանէ Մեծ Եպարքոսին որ Պետական խորհրդոյ պիտի յանձնէ քննութեան համար :

— Մայրաքաղաքիս գեապանատանց թաքմանները Բ. Դրան մատուցանելու համար հաւաքական ծանուցագիր մը խմբագրեր են որով դրոշմի տրոց կանոնագրի մասին ինչ ինչ դիտողութիւններ կընեն :

— Մայրաքաղաքիս Սերվիական գեապանատան աւաջին թարգման թէրխան էֆ. անձնական տկարութիւնը դարմանելու համար փարիզ գնաց :

— Լիբանանու նոր կառավարիչ մը ընտրելու համար Բ. Դուսը գեապանները վաղուան օր ժողովի հրաւիրած է :

— Վեցերորդ շրջանակի թաղապետութեան աւաջէն մինչև Ղալաթիա, Բերայի թրամվայի գիծը շինելու համար 300,000 ֆր. ծախս հաշուելով և Տաուն և քան :

գէլ հարկըլլալով, յիշեալ գումարը Գ. մօնաօի դրամատունէն յանուն ընկերութեան փոխ պիտի առնուի :

— Տասնապետ մը գողթականի մը ընկերակցութեամբ երկու բող տաճկուհի իւսկիւտար Մէօքիէր թէքքէտի մօտ ջրհորի մը մէջ նետեր է երէկ. ոտտկանութիւնը անմիջապէս իմանալով, կնոջը մին օղլ և միւսը մեռած ջրհորէն հաներ և տասնապետը ձերբակալեր է :

— Վեհ. Սուլթանը երէկ գիշեր ի պատիւ Շարթըր գլոխ փառաւոր հացկերայթ մը տուաւ : նախարարաց շատերը ներկայ էին :

— Պէրլինի նորընտիր գեապան Սայիա փաշա երէկ Բ. Դուսը երթալով Մեծ եպարքոսին և արտաքին օւ ներքին գործոց նախարարաց հրաժեշտի սղջոյնը մատոյց : այսօր ալ Վեհ. Սուլթանի պիտի ներկայանայ և յետոյ Վարնայի ճամբով իւր պաշտօնատեղին պիտի մեկնի :

— Ֆէնէր Գարապաշ թաղը յոյն կնոջ մը տանը գուռը գործուելով, կինը պատահանը կելնէ նախելու համար թէ ո'վ է. ոտկայն պատահանը խորխուլ ըլլալով կը փլչի և կինը վար կիյնայ. խեղճ կնոջ օր 33 տարեկան հազիւ կայ եղեր, գլուխը կը վերաւորուի, ոտքերը կը կտրտին և հակառակ մմեն ջանից մէկ ժամէն կը մեռնի :

պանիքի մը մէջ որ զինքն անպատեհ և ձանձրացուցիչ կը նկատէր: Ուստի երբ իւր կինը մեռաւ յետ երկուստասանամեայ ամուսնական կենաց, այս մեռաւոր բնակարանը իրեն անտանելի ըլլալ օկաւ, որոյ պատճառաւ մէկ տարի վերջը զայն թողելու պարտաւորեցաւ: Գնաց մէկ քաղաքի մը մէջ հաստատուեցաւ իւր միակ օրգին կրթելու համար, և վերջերը սոյն սեփականութիւնը ծախեց որ այնքան մեծ գումար մը չը բռնեց, Եւ օտկայն վաճառման գինը, հինգ տարի վերջը մեռնելու ատեն իւր օրգւոյն գումար մը թողած էր օրով կրնար օտ բարեկեցիկ կեանք մը վարել: Աւպէրթ ի օկզբան հօրմէն աւելի վիշտ գգացած էր տեսնելով որ իւր մանկութեան խանձարուն եղող տեղերը օտարաց ձեռքն անցած են. ոտկայն վերջերը հօրը նման ինքն ալ վարժուեցաւ: Եւ հիմա թէ և իւր հին յիշատակները կը պարթնունին, օտկայն հայրենական տա՛ տէր լինելու բնաւ բաղձանք մը չունէր: Բայց այս տեղին հրապոյրը ուր մեծացած էր նա, իւր բանաստեղծական բնաւորութեան վերայ ոչ նուազ ներգործութիւն կընէր. վասն պի խօրհրդականը թէ և մշակեալ և կրթուած միտք մը չունէր, օտկայն իրաւամբ գուշակած էր թէ երիտասարդը արուեստի ճաշակ ունէր :

Օրը կը խոնարհէր, գիշերը ծառերուն ներքեւ հասած էր արդէն մինչդեռ հեռին հորիզօնին վրայ ամպերը մարը մանող արեգական կարմրագոյն ցոլբերով կը լուսաւորուէին: Աւպէրթ օտրուեցաւ և ռթափելով, անյողդողդ քայլերով գէպի տուն յաւաքացաւ, անոր թեքէն միօյն ետեւը դարձաւ և մուտքի դրան աւջև հասաւ ուր ծառան երկար առանէ ի վեր իրեն կոպառեր:

Յետոյ ճամբորդութեան ելած էր, Հարաւային երկրներու գեղեցկութենէն հրապուրեալ, միշտ մտածելով որ իւր հայրենիքը միւսանգամ ևս ախորժով չպիտի կարենայ տեսնել: Եւ հիմա այս արհամարհեալ երկիրը իւր աւջև կը պարզուէր ինչպէս երբեմն, աւելի յանկուցիչ կերպով, մանաւանդ քաղցր յիշատակներով լի: Երիտասարդը պատրաստ էր կառքէն վար ցառքելու և դաւար գաւազաններ կտրելու ինչպէս կընէր երբեմն, աղու մը պէս խաղալու և իւր նախկին տարիներու յանգըգնութիւնները գործելու: Սակայն անտառէն գուրու կելնէին. ծառերու կանանչ գլուխներու մէջէն փաքրիկ գիւղին տանիքները կերեւէին: Աւպէրթ օւրախութեամբ արեւալ էր, աչքերը արտառուօք կը թրջէին: Իրեն այնպէս կը թուէր թէ դեռ երէկ գիւղէն դուրս ելած էր. վասն զի ամեն բան ծանօթ և ընտանի կերեւէր իրեն. հազիւ տատ անդ ծառ մը բարձրացած կամ բան մը վախուած էր: Կը յիշէր որ գետին կամուրջը հասնելու համար ճամբան բաւական ծաւալ էր. օտկայն մարգագետիններու և արօտատեղիներու մէջէն անցնող օւղիղ ճամբայ մը տեսաւ, կառապանին աղաչեց որ կանգ առնու. կառքէն իջնել և հետի երթալ կուղէր. ճամբան չատ աղէկ գիտէր. կառքին հետ կամ քիչ մը վերջը գիւղը պիտի հասնէր: Կառապանը զարմացմամբ երեւը նայեցաւ. բայց հնազանդեցաւ, և Աւպէրթ օկըսաւ քալել:

Աւպէրթ մինակ մնալուն վրայ գահ և ուրախ, պահ մը անշարժ մնաց, և օկսաւ չորս կողմը նայիլ, ինչպէս կը նայի մէկը իւր հին բարեկամին յետ երկարատեւ բաժանման: Յընդ կը խոնարհէր, և մարգագետիններէն

ԳԱՂԱԴԱՐԵՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԸՍՏ ՕԼԷՆՏՈՐՅԻ

Ա. Մ. Գարագաշեան

Սոն ընտիր ոճով քերականութիւնը բաւական ժամանակէ ի վեր սպառած ըլլալով, տղին ժողովրդեան փափաքանացը և խնդրանացը համաձայն հարկ հաճարուեցաւ արագորովեամբ կրկին տպագրել:

Կերպրանտեղին է Մ. Յ. Փափաղեանի կազմատունը Յակոբեան խան վերի յարկ թիւ 15, և Ուզուն չարչի Գիլիտ խանի կարգ թիւ 370 Գրատուն Կալապատեան, Ս. Յ. Փափաղեանի վաճառատունը: Գին 15 դահեկան:

ՏՈՒՔԹ. Մ. ԿՐԺԻԿԵԱՆ

Մասնագէտ Ջղային հիւանդութեանց

Պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան որ այս անգամ այլեւայլ կողմերէ ի յոնն դիմող հիւանդաց դիւրութիւն ըլլալու համար, որոշած է ամեն օր ժամը 9 էն 11 Պօլիս կամարջին դիմաց, Մեծ. Գիւլիսեան եղբարց դեղարանը, Ջղային ամեն տեսակ հիւանդութեանց համար իրեն դիմողները ընդունել, և կիրակի օրերը մինչեւ կէս օր, ըստ սովորականի իւր տան մէջ կընդունել, Պէշիկթաշ Եէնի մահալէ փոստա ճառագետի Թիւ. 48:

ԱՊԱՅՈՅՔԻ ԶՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ձև հարցման և պատասխանոյ. Տպագրութիւն Արամեան Կը ծախուի թուր գրաւորագրաց քով ի գին 5 զրուշ:

ՏԻՐ-ԻՄՐԱԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Երգա փաշա խան Իւ 14

Փ Ա Ն Ա Ս Է

ԴԵՂ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂ ՍԱՄԱՐԱՑԻՈՅՆ

Կը ծախուի Միսասեան և Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիս Կ. Պօլսոյ: Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի և Եւրոպոյ, նոյնպէս և Թուրքիոյ այլ և այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է:

Փանասէն գեղացւոյն և գաւառացւոյն թիւին ու բարեկամն է, և մեծ օրհնութիւն մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ և դարման հազիւ կը գտնուին: Փանասէն բուժողներէ բաղադրեալ լինելով՝ բոլորովին անվնաս է: Փանասէն այրածին ցաւը կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ կը բուժէ: Նոյնպէս և մարմնոյն կտրուած ու ճմուռած տեղերուն ցաւն ու բորբոքը շուտով կ'անցնէ:

Ջղային, յօգային և ոսկրային առաւել ցաւերը բուժելով՝ ապահովալը կը հանդարտեցնէ: Մտամոքսի, փորի և աղեաց ցաւերը կը կտրէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարութեանց առաջը կ'առնուի:

Փանասէն ակապի առատիկ ցաւերը շուտով կը բուժէ: Մարմնոյն կտրուած կամ վիրաւորեալ կողմերն առաւ Փանասէն քսելով շուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին: Փանասէն կը բժշկէ նաեւ փորհարութիւն, թանջը, հազ, ջերմ, կոկորդի բորբոք և ուռեցք, մէջքի ցաւ և այլ դանազան ախտեր, որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են: Այսպէս կը վկայեն շատեր, որք փորձած են: Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտք և ճանապարհորդք իրենց մօտ Փանասէն պահելով և յանկարծակիս դժուարութեանց առաւ գործածելով մեծ օգուտ կը քաղեն և ծանր հետեւանաց առաջը կ'առնեն: Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն վրայէն քսելով և թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ:

Գործածութեան կերպը հետն է: Գլխաւոր վաճառատեղին է, Ղալաթիոյ Եէնի-ճամիի դրան կից Միսասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքի գեղազործաց քով ու գաւառներն ալ կը գտնուին:

զով և խոնաւ շունչ մը կը բարձրանար, զոր հեշտութեամբ կը շնչէր Ալպէրթ: Ալպէրթ ծագեալ քանի մը ծաղիկ քաղելու համար, ինչպէս երբեմն քաղած էր իւր մօրը համար: Եւ յիշի տերեւի ծաղկացեալ և անուշաբոյր ոտտ մը խեց թիւն մը իւր գլխարկին վրայ դնելու համար: Իսկայն անցելոյն յիշատակը նօրողեցաւ: Գիւլ մը անդին արօտաւորդին բաժնիւ անտառի ցանկապատներէն ցատքել հարկ եղաւ, ասանք բնաւ փոխուած չէին, միշտ նոյն էին, միշտ երեւածուի, կէս փոտած ինչպէս էին երբեմն, և վերադառնալ կը գտնէր այն ծակերը ուր կը մտնէր, այն տեղերը որոց վրայէն կը սողոսկէր երբ մանուկ էր: Հետզհետէ քայլերը կերպէր, ի մանկութեան ապրած տունը, պարտեզը տեղնուել անձկայրեաց ուրտիւ... Եւ երբ առջի իրիկուն խորհրդականէն իրեն յանձնուած պաշտօնը մերժել որոշած էր վախճալով որ օտար տեղ մը կ'ենէ գիւմար, հիմա այս պաշտօնը իրեն դուրսին կը պատճառէր իրեն:

Պարտեզին ցանկին առաջ հասած էր, և շունչը բռնելով կը նայէր այն տեղին ուր մանուկ եղած ատեն խաղացած էր: Այս տեղը խոպանացեալ կերևէր. սակայն հին դիրքը բնաւ փոխուած չէր: Պարտեզին երբէք խնամ տարուած չէր, և աւելի դիպուածը գործեր էր հոն քան մարդկային ձեւքը: Ցանք մօտերը մեծ ծառերը միշտ կանգուն մնացած էին և մատաղատի անտառը հետզհետէ տնայ էր, զի ճիշդ արևուն դիմացն էր: Միայն առջին անգին տեղ տեղ ծաղիկներ և բոյսեր տնկուած էին բոնքը շատ խնամքի կարօտ չէին: ասանք խառնխուռն տնայ էին, յետոյ ամենքը իրարու խառնուած կամ հողին հետ կառուած էին: Եւ

մենէն զօրաւորը ամենէն տկարը խղիւղելով: Գէշ խօտը առատ էր և ամենուրեք լի: Պարտեզը մէկ կողմէն մարգագետին մը կը յոնդէր, ուր ի խոռոչս գետնի ճախ ճախուտ լճակ մը ձևացած էր, տկար եղէգներով և ջուրի պիտակներով ծածկուած: Միւս կողմը ցանկով մը գոցուած էր որուն ետեւը կը տարածուէր բանջարանոցը, լաւ խնամուած: Եւ սակայն այս ամենը բոլորովին տարբեր կերևէր երիտասարդին, քանի մը ժամ առաջ երևեալայութեամբ յիշածներէն: Ինչ որ երբեմն ընդարձակ կերևէր, այսօր փոքր և նեղ կերևէր: Պահ մը կանգ առաւ վարանելով թէ աւելի հեռի պէտք էր երթալ. ասոր պատճառն էր կէս մը իւր երկիւղը թէ մի' գուցէ շարժումները տեսնուին, կէս մ'ալ հայրական տան մէջ ձանձուղ վարանումը, որ ծառերուն մէջէն շատ մօտ կերևէր:

Այս գետինը ժամանակաւ իւր մօրը կը պատկանէր, որ Զօրքովի հին ցեղին վերջին ժառանգորդն էր: Երբ մայրը Ալպէրթի հօր հետ մահանացած էր, որ երիտասարդը և վայրուս օպայ մ'էր, տմուսինը Մարչի հին տնունը չը մարելու և չը կորսուելու համար ուղած էր զանիկա իրենին վրայ աւելցնել: Ետոյ անգլալաբոր մօռացու թեան մէջ թաղուած էր: Տիկին տը Կրէ ընտանեկան այս ստացուածքը պահել կուգէր ի սրտէ, և իւր մահանքը առանց օչնուաղ վշտի անկէ հրաժարական տալու չափ զոհաւորութիւն ըրած էր Զօրքովի մէջ իբրեւ աղանաղգի ապրելու համար: Բայց ցօրչափ ապրեցաւ իւր կինը, Պ. տը Կրէ այս երկրին մէջ գէշ կեանք մը զգալ սկսած էր, այն հազարաւոր անպատեհութեանց պատճառաւ որոց հանդիպած էր այնպիսի ըն-